

19. Yüzyılda Osmanlı Toplumunda Zina: Bazı Zina Vakalarında İşlenen Cinayetler Üzerine Bir Değerlendirme

FEHMİNAZ ÇABUK*
n_a_z1453@hotmail.com
ORCID-ID: 0000-0002-1654-1763

Öz: *Toplumların nezdinde çirkin, haram, günah ve ahlaka aykırı bir eylem olarak nitelendirilen zina, tarih boyunca toplumlar tarafından çeşitli şekilde cezalandırılmıştır. Zina suçuna tatbik olunan cezalar, toplumların hukuk ve ahlak anlayışına göre değişiklik göstermiştir. Bazı toplumlar, bu fiili işleyenleri sadece kınamakla yetinirken bazılarıysa verilebilecek en büyük ceza olan ölümle cezalandırmıştır. Osmanlı Devleti'nde umumi ahlaka aykırı bir eylem olarak nitelendirilen zina suçu, kaynağı din olan şer'i hukuk ve örfi kanunların hükümlerine uygun olarak cezalandırılmıştır. 19. yüzyılda yeni ceza kanunnameleriyle birlikte zina suçuna uygulanan cezalarda nispeten değişiklik olmuş, ancak şer'i mahkemelerin görevlerine devam etmelerinden kaynaklı olarak dini hükümlerin uygulanmasına devam edilmiştir. Ayrıca zina ve bozgunculuk yapan kadının öldürülmesi gerektiğiyle ilgili olan fetvalar tatbik edilerek kadını ve suç ortağını zina halinde görüp öldüren akrabalara, şer'ın ve kanunen bir ceza verilmemiş ve bu yüzden günümüzde namus cinayetleri olarak adlandırılan cinayetler, geniş bir coğrafyaya hükmeden Osmanlı Devleti'nde azımsanmayacak derecede çok vukua gelmiştir.*

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı, Zina suçu, Ceza, Cinayet, Şer'i Hukuk.*

Giriş

Toplum nezdinde meşru görülmeyen cinsel münasebet olarak sözlüklere geçmiş olan “zina” kelimesi, dinlerin kutsal kitaplarında ve toplumların ceza kanunlarında farklı ve karmaşık tanımlarla karşımıza çıkmaktadır. Kelimeyi bu kadar karmaşıklaştıran, toplumların zinaya bakışı, aile-evlilik kurumuna atfedilen değer, farklı zaman ve mekanlarda ahlak anlayışı ve cinsellik algısı gibi etmenlerdir. Zina tarih boyunca birçok toplumda büyük bir suç ve günah sayılmış, ağır cezalar tatbik edilmiştir. Zina işleyenlere ceza tatbik eden tek merci devletlerin mahkemeleri veya mahkeme niteliği taşıyan kurumları değildir. Bilhassa kadının yakınları toplumun namus kavramına yüklediği anlamalara binaen çoğu zaman cezayı kendileri icra etmeye kalkışmış ve

* Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

bu ceza genellikle kadının ve suç ortağının öldürülmesi olmuştur. Bugün hala onca mahkeme ve yasalara rağmen gelenekçi toplumlarda zina işleyen kadına, cezayı kesen ve uygulayan ailesidir.

Zinayı karmaşıklaştıran bir diğer husus ise cinsel ilişkide taraflar, diğer bir ifadeyle bu eylemin kimler arasında gerçekleştiğidir. Çünkü cinsel birleşmeler sadece kadın ve erkek arasında olmayıp birçok toplumda hoş karşılanmamasına rağmen iki erkek veya iki kadın arasında gerçekleşebildiği gibi insan ve hayvan arasında ya da yaşayan bir insan ile ölü bir varlık arasında da olabilmektedir. Tarih boyunca farklı coğrafya ve kültürlerde bu tarz cinsel birleşmeler olagelmıştır. Günümüzde ise bazı ülkelerde katı bir şekilde bu gibi cinsel ilişkiler yasaklanıp ağır cezalara çarptırılma da diğer taraftan bazı ülkelerde, aynı cinsiyette olan bireylerin beraber yaşamaları ve hatta evlat edinmeleri dahi desteklenmekte ve daha fazla hakka sahip olabilmeleri için sivil toplum örgütleri çalışmalar yürütmektedir. Bu noktada zaman ve mekan önem arz etmekte. Zina ile ilgili bir araştırma yapılacaksa toplumların sahip olduğu kültür ve ahlaki yapıları zaman ve mekan içerisinde incelenmeli ve genel bir yargıda bulunmaktan kaçınılmalıdır. Ancak araştırmamız kapsamında incelediğimiz bazı bilimsel çalışmalarda bu hassasiyet gösterilmeyerek dini ve kültürel yargıların tesiriyle zina konusuna oldukça dar bir zihniyetle yaklaşılmıştır.

Semavi dinler zinayı çirkin bir fiil sayıp yasakladıkları gibi bu suçu işleyenleri suçun kapsamına göre farklı şekil ve ağırlıkta da olsa cezalandırmıştır. Yahudilikte “niuf, zenut” gibi İbranice kelimelerle ifade edilen zina en büyük suçlardan sayılmıştır. Erken dönemlerde zina kavramı, kadının kocasının mülkü oluşuyla ilişkilendirilmiştir. Kadın kocasının özel mülkü sayıldığı için zina doğrudan doğruya mülke tecavüz anlamına gelmekteydi.¹ Kutsal kitapları Tevrat’a göre zina ve fuhuş, büyük bir günah ve suçtu.² Yahudilikte fuhuş, “iğrençlik, rezillik, sapıklık, utanç, kötülük” gibi ifadeler içermekte ve insanların bundan uzak durmaları Tevrat’ın birçok yerinde emredilmiştir. Fuhuş ifadesiyle genel olarak yasak cinsel ilişkiler/cinsel cürümler kastedilmektedir. Yahudi hukukunda yasak cinsel ilişki, erkekle kadın, erkekle erkek, kadınla kadın ve insanla hayvan arasında olabilecek cinsel münasebetlerin tamamını kapsamaktadır. On Emir’in yedinci maddesinde yer alan zina yasağına paralel olarak Tevrat’ta da bu fiil açık şekilde yasaklanmaktadır. Tevrat, zina yasağını çiğneyenlere karşı kesin olarak ölüm cezasını uygun görmüştür.³ Evli veya nişanlı bir kadınla zina etmenin cezası ise iki taraf için de idamdır ve idam şekli recm olarak belirlenmiştir. Ayrıca homoseksüel erkekle ve hayvanla cinsel ilişkide bulunan erkek veya kadınında öldürülmesi emredilmiştir.⁴

Hıristiyanlık’ta her ne kadar zina, kavram ve hüküm olarak Yahudi hukukundan

1 TDV İslam Ansiklopedisi, Eldar Hasanov, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, “Zina” maddesi, s.445.

2 Mehmet Boynukalın, “İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 1995, s.5.

3 Eldar Hasanov, “İslam Hukuku ile Karşılaştırılmalı Olarak Yahudi Hukukunda Zina ve Benzeri Cinsel Suçlar”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007, s.8-15.

4 Boynukalın, “İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası”, s.5.

alınıp devam ettirilmiş olsa da Peygamber İsa⁵ tarafından bu kavramın kapsamı biraz daha genişletilmiş, insanın karşı cinse şehvi duygularla bakışı dahi zina kapsamında düşünülmüş ve hatta boşandıktan sonra evlenme her iki taraf için zina sayılmıştır.⁶ Kutsal kitapları olan İncil’de zina, gayri meşru ilişkiler, livata ve fuhuşun günah olduğu bildirilmekle beraber Tevrat’taki gibi ceza hususunda açık ve kesin hükümler bulunmamaktadır. İncil’e göre zina günah ve yasaktır. Zina edenlerle görüşmemek beraber yemek yememek ve toplumdaki sürmek gerekir. Anlaşıldığı üzere İncil zina için bir ceza buyurmamıştır. Ancak Hıristiyan din adamları, zina ve diğer gayri meşru ilişkiler için bazı cezalar hükmetmişlerdir. Ortaçağda Katolik kiliseleri, zina ve ahlaka aykırı eylemler için idam cezası uygulamıştır.⁷

Zina, dinlerde çirkin, kötü bir fiil olarak kabul görmüş ve nesebin karışması ve namus gibi kavramlar açısından tehlikeli bulunmuştur. Bu sebeple İslam hukukunda hadd cezalarının en ağırı, zina suçlarına verildiği görülmektedir.⁸ İslâm hukukunda Hanefiler zinayı, evli olsun bekar olsun, yalnızca kadın ile erkek arasında gerçekleşen gayr-i meşru cinsel ilişki, şeklinde tanımlamış; Hanefiler dışındaki İslam hukukçuları ise evli olsun bekar olsun, kadın ile erkek arasında, erkek ile erkek arasında ya da kadın ile kadın arasında gerçekleşen her türlü gayr-i meşru cinsel ilişki, olarak tanımlamıştır.⁹ İslam ceza hukukunda zina, hadd cezaları kapsamına girmektedir. Hadd, Allah hakkı (kamu hakkı) olarak yerine getirilmesi gereken miktarı belli ceza demektir.¹⁰ İslam ceza hukukunda zina suçu için uygulanan hadd cezaları, evliyse recm (taşlayarak öldürme), bekarsa yüz celde (sopa) vurulması ve bir yıl sürgündür.¹¹

Osmanlı Devleti, İslam hukukunun Hanefi ekolünü tatbikini esas kabul etmiştir. Osmanlı ceza hukuku, şer’i ve örfi ceza hukukun bütününden oluşur. Diğer bir ifadeyle Osmanlı ceza işlerinde, İslam hukukunun ukubat adı altında ceza hükümlerini temsil eden şer’i ceza hukukunu ve yine İslam hukukunun devlet başkanına tanıdığı ta’zir suç ve cezalarını ihdas etme yetkisinden doğan örfi ceza hukukunu uygulamıştır.¹² İslam ceza hukukundaki zina ile ilgili hususlar, Osmanlı Devleti’nde fıkıh kitaplarıyla fetva kitaplarında ve kanunnamelerde yer almıştır.¹³ Osmanlı ceza hukukunda, zina

5 Peygamber İsa’nın, *sanmayın ki ben şeriatı yahut peygamberi yıkmaya geldim; ben yıkmaya değil, fakat tamam etmeye geldim*, diyerek aslında Tevrat’taki hükümlere işaret ettiği ifade edilmiştir. Diğer bir ifadeyle Tevrat’taki hükümler tasdik edilerek yeni hükümlerin ise birer tamamlayıcı olduğu belirtilmiştir. Boynukalın, “İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası”, s.14.

6 TDV İslam Ansiklopedisi, “Zina” maddesi, s.445.

7 Boynukalın, “İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası”, s.14-15.

8 Yağmur Temiz, “İslam Hukukundan Günümüze Zina”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5/2 (2014), s. 493.

9 Ünal Yerlikaya, “Hukuk-Değer İlişkisi Açısından İslam Ceza Hukuku Normları”, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2012, s.152.

10 Ahmet Akgündüz, “Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’i Tahlili”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 12/1 (1999), s.2; TDV İslam Ansiklopedisi, Mehmet Akif Aydın, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 1993, “Ceza” maddesi, s.473.

11 Ünal Yerlikaya, “Hukuk-Değer İlişkisi Açısından İslam Ceza Hukuku Normları”, Doktora Tezi Süleyman Demirel Üniversitesi, 2012 s.153.

12 Mehmet Akman, “Osmanlı Ceza Hukuku Çalışmaları Üzerine Bir İcmal”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3/5 (2005), s.489; Rabia Beyza Candan, “1840 Tarihli Kanunname-i Hümayunu İncelemesi”, *AndHD*, 1/1 (2015). 63-81.

13 Abdülmecit Mutaf, “Teorik ve Pratik Olarak Osmanlı’da Recm Cezası: Bazı Batı Anadolu Şehirlerindeki Uygulamalar”, *Turkish Studies*, 3/4 (2008), s.579.

için İslam hukukunda yer alan hadd cezası öngörülmüştür.¹⁴ Ancak hadd suçlarından olan zinanın kesin bir şekilde işlendiği tespit olursa hadd cezası uygulanacağı için kesinlik, burada önem arz etmektedir ve en ufak şüpheye yer yoktur. Şüpheye mahal verecek bir durum söz konusu olursa hadd cezası düşer.¹⁵ Bu yüzden Osmanlı'da zina suçlarına hadd cezaları pek sık uygulanmamış, suçun ispatı için aranan şartlardan biri eksik olunca ta'zir cezaları uygulanmıştır.¹⁶

1858 tarihli Ceza Kanunnamesiyle, zina suçlarına hapis cezası öngörülmüş, ancak görevlerine Tanzimat'tan sonra da devam eden şer'i mahkemeler, zina suçuna ve zina vakalarında işlenen cinayetlere verilen cezalarda İslam ceza hukukunu esas almıştır. Osmanlı'da zina vakalarında işlenen cinayetleri incelediğimizde Tanzimat'la birlikte eskiye nazaran daha modern bir hukuk, uygulamada kabul edilmiş olsa da günümüz hukuk sisteminin gerisinde olduğu mahkemelerde icra olunan cezalardan anlaşılmaktadır. Osmanlı'da zina vakalarında kadının akrabaları, şer'i hukukun onlara verdiği hakla zina işleyen kadını ve suç ortağını öldürmekte ve hiçbir ceza almamaktaydılar. Ancak cezadan muafiyet için bazı şartlar aranmaktaydı, ilk şart şüphesiz kadının akrabası olan kişinin bizzat gözleriyle zina eylemine şahit olmasıydı. Diğer şartlar ise yemin, ikrar ve diğer şahitlerin beyanıydı. Osmanlı'da ahlak, aile, kadının toplumdaki yeri, erkeğe tanınan haklar ve toplumun namus kavramına yüklediği anlam gibi hususları, Osmanlı'da mahkemelere intikal etmiş zina vakalarında inceleyebilir ve toplumun düşünce yapısını kısmen analiz edebiliriz.

19. Yüzyılda Osmanlı Toplumunda Ahlaki Bir Sorun Olarak Zina

Aile, ahlak, namus, mahremiyet, şeref ve din gibi kavramlar, Osmanlı toplumunda büyük bir öneme haiz idi. Ahlaki bir çöküntü, iffetsizlik ve hayasızlık olarak nitelendirilen zina, saydığımız bu kavramları derinden sarsan ve zedeleyen bir eylemdi. Osmanlı'da zina suçunun faili her kim olursa olsun öncelikle toplumun en temel kurumu olan ailenin birer ferdiydi. Osmanlı aile yapısını ve değerlerini bilmeden toplum hakkında genel bir yargıya varmak oldukça güçtür. Osmanlı, geniş bir coğrafyaya hükmeden, farklı din, dil ve kültürleri içerisinde barındıran bir devlet idi. Buna bağlı olarak Osmanlı'da aile yapısı ve değerler de farklılık arz etmektedir. Diğer bir ifadeyle Müslüman bir aileyle Yahudi veya Hıristiyan ailenin yaşantısı ve ehemmiyet verdikleri değerler aynı olmayabilir. Ancak ahlak, aile mahremiyeti, namus ve şeref gibi kavramlar her Osmanlı ailesi için muhafaza edilmesi gereken ve aileyi toplum içerisinde ayakta tutan kutsiyet atfedilen kavramlardı. Devlette, zina hususunda hassasiyet göstererek Müslim veya gayrimüslim farkı gözetmeksizin mahkemelerde şer'î ve kanunen uygun cezanın icrasıyla adaletin tesis edilmesine ihtimam göstermiştir. Zina suçunu işleyen devlet görevlilerinden biriye derhal görevinden azledilerek cezalandırılmıştır. Üçüncü Orduyu Hümayun tabur binbaşısı Zarif Efendi de bu gerekçeyle askeri vazifesinden uzaklaştırılarak Selanik'e sürgün

14 Ömer Menekşe, "Osmanlı'da Zina Cezası Olarak Recm", *Marife Dergisi*, 3/2 (2003), s. 11.

15 Coşkun Üçok, "Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 3/1 (1946), s.132; Ekrem Buğra Ekinci, *İslam Hukuku Umumi ve Hususi Hükümler*, İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2016, s.312-313.

16 Akgündüz, "Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer'i Tahlili", s. 3.

edilmiş biriydi.¹⁷

Zina vakalarının nasıl ortamlarda meydana geldiğini bize ayrıntılı bir şekilde aktaran bazı arşiv vesikaları sayesinde döneme eğlence anlayışı olarak fahişlerin gizli ortamlara çağırılmasını ve insanlar arasındaki gizli münasebetlerin nelere yol açtığını irdelemek mümkün olmaktadır. Osmanlı'da şehir ve kırsal bölgelerde fahişlik yaparak para kazanan kadınlar, talep üzerine evlere ya da köhne boş viranelere gider gözlerden irak bir şekilde eğlence ortamları diye nitelendirebileceğimiz yerlerde kişi veya kişilerle zina ederlerdi.¹⁸ Bazen eğlence ortamlarında işler umulduğu gibi gitmeyip ahali tarafından mekan baskına uğrayabilir veya kişiler arasında çıkan kavga yüzünden olay zabıtaya intikal edebilirdi. 1856 senesinde üç arkadaşın fahişe çağırarak tertip ettiği bir eğlence de aralarında nedeni bilinmeyen bir kavga yüzünden zabitanın gelmesiyle sonlanmıştı. Olay şu şekilde cereyan etmişti; Denizli Kazasına tabi Karaman karyesinden Mustafa, kardeşi İsmail ve Öküzbaklı mahallesinden Arap Selman, Ayşe isimli bir fahişe ile zina kastıyla Karaman karyesindeki Debiktaş bölgesinde toplanmışlardı. Üç dört el ateş ettikleri haber alınınca hemen üzerlerine zabıta gönderilmiş, zabıtaya itaat etmeyip karşı koyan Mustafa, yanındaki bıçakla zabıtaya saldırmıştı. Büyük bir hadiseye mahal vermeden zabıta Mustafa'yı yakalar ancak o hengamede İsmail ve Arap Selman kaçmayı başarır. Mustafa'ya yapılan muayenede arkasında küçük bir bıçak yarasıyla ayaklarına kurşun isabet ettiği görülmüştü. Yaraların sebebi sorulduğu halde cevap vermemişti. Yanlarındaki silahlardan da anlaşılacağı üzere zabıta olay mahalline varmadan önce bunların arasında bir kavga meydana geldiği ihtimal dahilindeydi, ancak işin aslı firariler yakalandıktan sonra anlaşılacaktı.¹⁹ Ortamda kadın dışında içki olup olmadığı, kişilerin evli mi yoksa bekar mı olduğu, silahların nasıl temin edildiği, aralarındaki anlaşmazlığın sebebi ne olduğu gibi hususlar hakkında elimizde bir malumat bulunmadığı için bir değerlendirme yapmamız zor, ancak Osmanlı toplumunda fahişlerin böyle gizli bir yerle çağırılarak zina suçu işlendiği vakadan anlaşılmaktadır. Vakanın şehirde değil de kırsalda gerçekleşmesi, dikkat çeken bir diğer husustur. Buna benzer bir vakada şehirde vukua gelmişti. Balat ahalisinden Boyacı Vasil isimli bir zimmi ile fahişe takımından Cemile nam hatun, Çarşamba Pazarı civarında Germid mahallesindeki bir viranelikte, mahallenin kol memuru ile mahalle ahali tarafından basılmışlardı. İfadeleri alındığı vakit Cemile inkarda bulunmuş ise de zimmi Vasil zina suçunu işlediğini ve Cemile'nin arkadaşı Emine'nin de onlara gözcülük yaptığını itiraf

17 Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Bab-ı Ali Sadaret Dairesi Kalemleri, Sadaret Mektubi Mühimme Kalemi (A.)MKT.MHM.), 308/25 (H. 01 Ra 1281 / M. 4 Ağustos 1864). Mahkemeye intikal etmiş başka bir davada ise kişi, davası görülmeden yolda getirilirken öldürülmüştü. Kütahya zabıta neferinden olup aldığı yara sebebiyle ölen Veli'nin davasıyla ilgili meclise gönderilmiş mazbata da yazılanlara göre; hakkında zina suçlaması bulunan Veli'nin yakalanarak getirilmesi vazifesiyle gönderilen zabıta neferlerinden Ahmet ile Ali, Veli'nin muhalefetiyle karşılaşmış ve yolda bir şekilde öldürülmüştü. Ali ve Ahmet bu hadiseden ötürü teslim olup mahkemeleri yapılmış ancak her ikisi de Veli'yi öldürdüklerini kabul etmeyip inkar edip suçu birbirlerine atmışlardı. Ali ve Ahmet, ifadelerinde Veli'yi öldürdüklerine dair suçlamayı kabul etmeyip inkar ettikleri için şer'î kendilerine bir ceza verilmeyeceği fetvahaneye tarafından beyan kılınmıştı. Ancak şer'î suçun işlendiği sabit olmasa da sorguda suçu birbirlerine atmaları kabahatlerini bir nevi itiraf etmeleri demektir. Bu yüzden cinayet suçlamasıyla iki zabitanın hapis tarihlerinden itibaren dört sene müddetle hapse konulmaları uygun görülmüştü. BOA., A.)MKT. 140/62 (H. 17 Ş 1264 / M. 19 Temmuz 1848).

18 BOA. Meclis-i Vala Riyaseti Belgeleri (MVL.), 68/55, (H. 01 Ş 1262 / M. 25 Temmuz 1846).

19 BOA., Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayet (A.)MKT.UM.), 245/60 (H. 21 Za 1272 / M. 24 Temmuz 1856).

etmişti. Kol memurunun da onları olay mahallinde basıp tutukladığını söylemesi üzerine Vasil zina suçundan hapse atılmıştır.²⁰ Cemile ile onları gözcülük yapan Emine'ye nasıl bir ceza verildiğiyle ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Osmanlı'da zengin orta sınıf aileler, hizmetlerini görsün diye köle satın almakta veya yanlarında maaşla ahalden birilerini çalıştırabilmekteydiler. Satın alınan köle kadın, efendisinin düzenli veya düzensiz cinsel eşi haline gelebiliyordu. Osmanlı'da erkekler, sorumlulukları altındaki köle kadınları, cinsel olarak kullanma hakkına sahiptiler, ancak bu sınırsız bir sahiplik değildir. İslam hukuku, köle ve sahibi arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiğini açıklayarak her iki tarafın riayet etmesi gereken hususları bir nizam altına almıştır.²¹ Osmanlı'da köle ve sahibi arasında bir anlaşmazlık çıktığında her iki tarafta mahkemeye başvurabilirdi. Aynı şekilde hane sahibi, hanesinde çalıştırdığı hür kadından cinsel olarak ondan istifade etmeye kalkıştığında da kadın mahkemeye başvurarak dava açabilirdi. Ancak 1850 senesindeki bir vakada olduğu gibi kadın mahkemede hakkını arayamadan öldürülmüşte olabilirdi.

1850 senesinde Ali Ağa'nın oğlu Kaya Bey, hanesinde hizmetçilik yapan Zenan isimli hatunla zina ettiği sonrasında hamile kalınca Zenan'ı kurşunla öldürmüş olduğu suçlamasıyla hapse atılmıştı. Vakayla ilgili gerekli tahkikatın yapılmasına karar verilmiş, tahkikat gereğince ifade vermek üzere meclise Zenan'ın veresesi (mirasçısı) Roğperde çağırılmıştı. Meclise gelen Roğper'e dava ile ilgili bazı sorular sorulduğunda verdiği ifadeye göre bundan beş sene evvel tarladan dönerken yolda Zenan'ı gördüğünde onu eve götürmüş ancak vücudunda herhangi değişiklik görmemişti. Zenan, Kaya Bey'in hanesinde hizmetçiydi ancak vefat tarihinden hayli müddet önce oradan ayrılıp kendi hanesine gelmişti. Kaya Bey'in öldürdüğünü işitmemiş ve bu hususta da bir malumatı olmamıştı. Zenan'ın tek yakını dahi ifadesinde Kaya Bey'le ilgili herhangi bir suçlamada bulunmamıştı. Cinayet suçundan dolayı hapiste olan Kaya Bey'in yapılan tahkikatla bu suça müdahil olmadığı anlaşıldığından tahliyesi istenmişti.²² Vakayla ilgili kesin bir hüküm verebilmek zor, ancak Kaya Bey hakkında kimsenin ki buna Zenan'ın yakınları dahil şikayette bulunmamalarının nedeni Kaya'nın bölgede nüfuzlu biri olması olabilir. Diğer bir ifadeyle Roğper başta olmak üzere bölge ahalisi, Kaya ve ailesini karşılarına almak istemediklerinden hakkında şikayette bulunmamış olabilirler.

Osmanlı toplumunda zina gibi hassas bir konuda insanlar, kendi menfaatlerini sağlamak adına iftiraya başvurabilmekteydiler. Osmanlı ahalisinden zimmi olan Kaplani de karısına zina iftirası atarak askerlikten muaf olmaya çalışmış biriydi. Askerlik vazifesini yerine getiriyor olan Misail Kaplani, üç günlük izinle evine döndüğünde uygunsuz bir şekilde karısıyla bir adamı aynı yatakta yatarken görmüştü. Bu olay üzerine karısı hakkında şikayette bulunmuş ayrıca durum Patrikhane'ye de bildirilmişti. Kaplani, bu hadiseden dolayı düştüğü çaresizliği bir arzuhalde Harbiye Nezaretine bildirmişti. Hem Dersaadet'te hem de memleketinde bir akrabası

20 BOA., MVL. 68/55, (H. 01 Ş 1262 / M. 25 Temmuz 1846).

21 Zilfi C. Madeline, *Osmanlı İmparatorluğunda Kölelik ve Kadınlar*, çev., Ebru Kılıç, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2018.

22 BOA., MVL. 199/44 (H. 27 Ş 1266 / M. 08 Temmuz 1850).

bulunmayan Kaplani'nin biri sekiz yaşında bulunan oğlu Vasil ve beş yaşındaki diğer oğlu Mihail ile henüz bir yaşına girmemiş Olga isimli kızı kimsesiz kalmışlardı. Çocuklarından dolayı kütanesine teslim olamayan Kaplani şaşkın ve çaresiz olduğunu arzuhalinde ifade etmiştir. Çocuklarının hükümetin koruması altına alınmasını ve taburu tarafından firari muamelesi görmemeyi istirham etmişti. Arzuhaline üzerine hemen gerekli yerlere yazılar gönderilerek tahkikat yapılmıştı. Aslında Kaplani, askerlikten kurtulmak amacıyla zevcesini hanesinde darp edip aleyhinde zina davası açmıştı. Çocuklarına bakacak kimsesi olmadığı bahanesiyle terhis iddiasında bulunmuş ise de muvaffak olamamış hükümetin emriyle çocuklar Darülaceze'ye verilmiş, kendisi de taburuna teslim olmuştu. İki oğlu Darülaceze'ye verilmiş ancak yaşından dolayı küçük kız annesinde kalmıştı. Anneleri diğer evlatlarını da yanına almak amacıyla Darülaceze'ye müracaat etmiş ancak ret cevabı almıştı. Bunun üzerine Rum Patrikliği araya girmiş çocukların annelerine teslim edilmesini istemiştir. Bilhassa dört yaşındaki Mihail'in anneye verilmesi hususu gündeme getirilmiş, izin istenilmişti. Ancak çocuklar askeriyenin isteği üzerine Darülaceze'ye kabul edildiğinden ancak babalarının rızası ve askeriyenin onayıyla annelerine verileceği bildirilmiştir.²³ Vakadan da anlaşıldığı üzere toplum nezdinde çirkin, günah, haram diye nitelendirilen zina, kişilerin çıkarları mevzu olduğunda içerdiği tüm anlamları yitirebildiği gibi Namus kavramına, aile mahremiyetine ve evliliğe yüklenen tüm anlamlarda önemini kaybedebiliyordu.

Osmanlı toplumunda zina vakaları sadece iki kişinin gizli cinsi münasebeti olmayıp fuhuş kapsamında değerlendirilebilecek vakalarda mevcuttur. Bazı evli kadınlar, dağa veya gözden ırak başka yerlere kocalarından gizli bir şekilde gidip zina eylemekte, ceza alacakları vakitte kendilerini himaye edecek nüfuzlu birilerini bulup cezadan kurtulmaktaydılar. Tokat'ın Erbaa kazasından Ömer, Anadolu Vilayetleri Müfettişliğine gönderdiği bir arzuhalde, birilerin nüfuzunu kullanarak mahkeme kararının uygulanmasına engel olduğunu belirterek şikayetçi olmuştu. Arzuhalde yazılanlara göre, Ömer, hanesinde olmadığı bir zamanda zevcesi Zübeyde dağa çıkarılmış ve küçük kız çocukları ise hanede yalnız bırakılmıştı. Zübeyde dağda yedi gün boyunca birileriyle zina etmişti. Zina vakasının suçlularından olan Köseoğlu Mehmet, Ahmet, Karasevili oğlu Ahmet ve Köseoğlu Osman isimli dört kişi, mahkemeye çıkarılarak ilgili madde hükmünce dokuz ay hapis cezasına çarptırılmışlardı. Aynı şekilde zina vakasında zorlama olmadığı ve Zübeyde'nin kendi rızasıyla dağa çıkarılıp zina eylediği mahkemede tespit edildiğinden kendisine de dokuz ay hapis cezası verilmişti. Dokuz ay hapis cezası alan dört mahkum cezaları bitiminde haptisten çıkarılmalarına rağmen Zübeyde, cezasını çekmesi için tevkif edilip hapse konulmamıştı. Sebebi ise Erbaa Eytam Müdürü Caniklioğlu Hasan'ın nüfuzunu kullanarak Zübeyde'nin hapse konulmasına engel olmasıydı. İddialara göre Eytam Müdürü, Zübeyde'ye sahip çıkarak hanesine almıştı. Ömer, eski zevcesi olan Zübeyde'nin tevkif edilerek cezasını çekmesi için hapse konulmasını istemiştir.²⁴

23 BOA., Dahiliye Nezareti İdare-i Umûmiye Belgeleri (DH.İ.UM.), 84/28, (H. 18 B 1333 / M. 01 Haziran 1915).

24 BOA., Yıldız Esas Evrakı, (Y.EE), 134/43 (H. 05 M 1317/ M. 16 Mayıs 1899).

19. Yüzyılda Osmanlı'da Zina Vakalarında İşlenen Cinayetler ve Uygulanan Cezalar

Klasik dönem Osmanlı örfi kanunnamesinde kadın ve erkek zina yaparken yakalandıklarında eş ya da başka bir akraba tarafından öldürülmeleri halinde zina faillerini öldüren kişiye herhangi bir ceza verilmeyeceği ifade edilmiştir. Konuya ilişkin kanunname hükümlerinden biri, “Ve bir kimesne kendi avretin bir kimesne ile zina ederken bir yerde bulsa, ikisini bile katletse, heman evi içine cemeat getirip işhad etse, ol maktüllerin varislerinin davaları istima olunmaya.”; ve ilgili diğer hüküm ise, “Veya bir kimesne kendi evinde bir ecnebiyi bulup alet-i harp ile çalup mecruh etse, mecruh ettiğine cemeat işhad etse anun dahi siyaseti sorulmaya.” idi.²⁵ Erkeklerin lehine olan bu hükümlere göre karısını zina esnasında gören erkek, karısıyla birlikte suç ortağını öldürse veya yaralasa ve hemen mahalle ahalisini getirip şahit tutarsa koca aleyhinde herhangi bir dava açılmayacağı belirtilmiştir. Allah'ın emirlerine riayet etmeyen, ahlaksız olan ve bozgunculuk yapıp zina eden bir kadının ulüemrin emri ile öldürülmesi meşru olduğuna dair verilen bir fetvada, yine hüküm zina işleyen kadının öldürülebileceğiyle ilgilidir.

“Sual: Fasıka ve fâcire olup sâ'i bi'l-fesad olan Hind-i zâniyenin emr-i veliyyü'l-emr ile katli meşrû' mudur.

El-cevâp: Allahu a'lem meşrû'dur.

Ketebehû el-fakîr es-Seyyid Mehmed el-müftî bi-Antalya Ufiye anh.

Men saâ fi'l-arzı bi'l-fesâdi yecûzü katlühû ve yesâbü kâtilühû.²⁶

Bahru'r-râik"²⁷

Tanzimat dönemindeki bazı zina vakaları ve ilgili cinayet davaları incelendiğinde, zina suçunu işleyen veya işlediği iddia edilen kadın ve suç ortağı, kadının kocası, oğlu, babası, kardeşi veya damadı tarafından öldürüldüğünde cinayet işleyen kişiye, fetvahanenin ilamında şer'î bir ceza verilmeyeceği ifade edilmiş ve birçok davada kanunen de aynı şekilde ceza verilmeyeceği belirtilmiştir.

1856 senesindeki bir davada şer'î ve kanunen de ceza verilmemişti. Menteşe Sancağına tabi Pes karyesi İmamı Mehmet Efendi, hizmetinde olan Osman'ı öldürmüştü. Mehmet Efendi'nin ifadesi alınmış, davayla ilgili mazbata ve ilam, nihai karar için Meclis-i Vala'ya²⁸ havale edilmişti. İlamda yazılanlara göre Mehmet Efendi,

25 Cihan Osmanağaoğlu, “Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Zina Suçu ve Cezası”, *İÜHFMDergisi*, LXVI/1 (2008), s.156; *Türkler Ansiklopedisi*, İsmail Acar, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, “Osmanlılarda Zina Suçu ve Cezası” maddesi, s.152,161.

26 Her kim ki; yeryüzünde bozgunculuk için çalışırsa, onun katli caizdir ve katili sevapla ödüllendirilir.

27 BOA., MŞH. FTV. 1/186.

28 1839'dan sonra kurulan “Bidayet” ve “İstinaf” mahkemeleriyle, vilayet ve sancaklar düzeyinde kurulan Muhassıllık Meclisleri'nde (vilayetlerde Büyük Meclis, sancaklarda Küçük Meclis) yapılan yargılamalar, İstanbul'da kurulan Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye'ye, onun yargılama yetkileri çerçevesinde, temyize gönderiliyordu. Tanzimat'ın merkezde Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye olarak kurduğu sistem ile taşrada Muhassıllık Meclisi olarak kurduğu sistem aynı mantığa dayanmakta ve bütünlük bir yapı oluşturmaktadır. Tıpkı klasik dönemin Divan-ı Hümayun'u gibi, Meclis-i Vala da bir yüksek yargı organı olarak, oluşum halindeki yeni adalet sistemindeki üstün konumunu almaktaydı.

Osman'ı kızı Ayşe ile zina ederken gözleriyle gördüğünde büyük bir bıçakla önce Osman'ı sonra kızı Ayşe'yi o yerde öldürmüş ve bunu sorgusunda da ikrar (itiraf) etmişti. Davası görülen Mehmet Efendiye şer'en bir ceza verilmeyeceği fetvahaneden beyan kılınmıştır. Nitekim, kendisine şer'en bir ceza verilmediği gibi kanunen dahi ceza lazım gelmeyeceği Meclis-i Valâda ifade olunmuştu.²⁹ Mehmet Efendi, hem kızını hem de hizmetinde çalışan Osman'ı öldürmüş, ancak herhangi ceza almamıştır. Bu vakaya benzer bir zina vakası daha yaşanmıştı. Perzerin Kazasından Feyzullah kız kardeşi Nurhan'ı kaza ahalisinden Beytullah ile zina yaparken gördüğü vakit öldürmüş ve yapılan tahkikatla vakanın doğruluğu tespit edilmişti. Üsküp Meclisi, bu hadise ile ilgili mazbata ve şeri ilamı Meclisi Valâ'ya göndermişti. Meclis'e göre Feyzullah'ın bu suçu işlemesi aslında korumaktan ileri geldiği bu yüzden kanun hükmü gereğince kendisi mağdur görülmüş tahliyesine karar verilmiştir. Askerlik vazifesini yerine getirmek üzere orduya katılması münasip görülmüş bu husus seraskere bildirilmiştir. Tevkif müddeti ise yüz doksanıncı madde hükmünce kafi görülmüştür.³⁰ Mehmet Efendinin ve Feyzullah'ın zinaya bizzat gözleriyle tanıklık etmeleri işledikleri cinayetleri meşru kılan önemli nedendi. Bundan dolayı her ikisi de şer'en ve kanunen cezadan muaf kılınmıştır.

Yukarıdaki iki vakadan farklı olarak Bolu Sancağındaki bir cinayet davasında, kız kardeşini zina ederken gözleriyle görmediği halde onu öldüren Mehmet'e kanun hükmüne uygun olarak ceza verilmişti. Bolu Sancağı kazalarından Mudurnu'ya tabi Kocababası karyesi sakinlerinden maktul Hatice'nin babası Mustafa ile validesi Halime Hatun hadisenin tahkiki için Meclis-i şer'i şerife çağırılmışlardı. Ailenin ifadesine göre, büyük oğulları Mehmet, karye ahalisinden Hüseyin ile zina edip bekaretini bozmuşsun diyerek kız kardeşi Hatice'nin üzerine hücum edip öldürmüştü. Ancak aile oğulları Mehmet'ten asla davacı ve şikayetçi olmadıklarını beyan etmişlerdi. Hakkında hüküm verilene kadar Mehmet, mahpusta tevkif kılınmıştı. Fetvahane, bu surette şer'en bir ceza gerekmeyeceğini bildirmiş ise de Mehmet'in a'maden (görmeden) bu suçu işlediği tespit edildiğinden ve bu gibi suçlara bir seneden beş seneye kadar hattı pranga cezası kanunen uygun görüldüğünden Mehmet'in hapis tarihinden itibaren mahallinde bir sene müddetle hattı pranga olunarak sefil hizmetlerde çalıştırılmasına ve ceza müddeti bittiğinde ise salıverilmesine karar verilmiştir.³¹

Benzer başka bir cinayet davasında ise zina eylemi gerçekleşmediği halde kardeşini öldüren kişiye ilgili madde hükmüne uygun olarak ceza verilmiştir. Sivas Sancağı dahilindeki Zile Kazası sakinlerinden Ayşe ve onu öldüren kardeşi Osman'ın icra kılınan mahkemeyi şer'ilerine dair mazbata ve ilam, nihai karar için Meclis-i Valaya havale edilmişti. İlamda yazılanlara göre, Osman kardeşi Ayşe'yi İsmail ile zina etmek üzere iken görüp kama ile Ayşe'yi ağır yaralayıp öldürmüş ancak İsmail hafif yaralandığından firar etmeyi başarmıştı. Osman, verdiği ifadeye yeminiyle sadık kaldığından hakkında şer'en bir ceza lazım gelmemişse de Ceza Kanununun yüz

29 BOA., A.}MKT.UM., 259/88 (H. 07 Ra 1273 / M. 5 Kasım 1856); BOA., Sadaret Mektubi Kalemî Meclis-i Valâ (A.}MKT.MVL.), 80/83 (H. 21 Za 1272 / M. 24 Temmuz 1856).

30 BOA., A.}MKT.UM., 490/25 (H. 03 S 1278 / M. 10 Ağustos 1861).

31 BOA., A.}MKT.MVL. 2/94, (H. 19 L 1262 / M. 10 Ekim 1846).

doksanıncı maddesi hükmüne tevfikeyen mahpus tarihinden itibaren üç ay müddetle hapis olunarak beş sene müddet için zaptiye nezareti altına alınması ve firari İsmail'in bulunarak nizama uygun olarak hapis tarihinden itibaren üç ay müddetle hapis olunması hususlarında gerekenin yapılması için Meclis-i Vala, gerekli yerlere yazı gönderilmesine karar vermiştir.³²

Bir kardeş cinayeti davasına, diğer davalardan farklı olarak kısas ve diyet³³ cezaları uygun görülmüştü. Antakya kazasına tabi Gökçeğöz karyesi sakinlerinden olup maktul Fatma'nın mirasçılarıyla kardeşi ve katili olan Osman'ın yapılan mahkemelerinde, kardeşi Fatma'yı Ahmet Efendi ile zina eylerken gördüğü için tabancayla onu öldürdüğünü itiraf etmiş ve müdafaasını maktulün zevcesi dahi tasdik etmişti. Buna sebep olan Ahmet Efendi hakkında icap eden şer'inin icrasını talep etmişlerse de şer'en bir ceza gerekmediği belirtilmişti. Maktulün mirasçıları, Osman'a kısas cezasının uygulanmasını istemeyerek bu cezadan affetmişler ancak küçük mirasçılara (kadının çocuklarına) diyet verilmesini talep etmişlerdi. Maktulün küçük oğlu Mehmet Derviş ve küçük kızına diyet verilmesi gerektiği fetvahaneden beyan kılınmıştı. Kanunen ise Osman'ın mahpus tarihinden itibaren mahallinde beş sene müddetle pranga olunarak ceza bitiminde ise tahliye edilmesine karar verilmişti. Ayrıca kefaletle bağlanan Ahmet Efendi'nin de kefalet altından çıkarılması hususu uygun görülmüştü.³⁴ Davadan da anlaşıldığı üzere evli olan Fatma'yı zina iddiasıyla kardeşi öldürmüş, kocası ise mahkemede Osman'ın lehine müdafaada bulunmuştu. Davada şer'en kısas cezası uygun görülmüş ancak mirasçılar, kısas istemediği için şer'en diyet cezası verilmiştir. Kanunen ise Osman'ın beş sene müddetle prangaya konulmasına karar verilmiştir. Fatma'yla zina eylediği iddia edilen Ahmet Efendi'ye de ne şer'en ne de kanunen ceza verilmiştir. Ahmet Efendi'ye ceza verilmemesinin nedeni yüksek ihtimalle zina eyledikleri tahkikatla tespit edilememesidir. Ayrıca İslam ceza hukukunda kısas, masum birini kasten öldüren veya yaralayan kişiye verilen bir cezadır. Nitekim bu hususlara dayanarak zina işlediği iddia edilerek öldürülen kadının masum olduğu söylenebilir. Kısas cezasının uygulanmasından vazgeçilen bir diğer cinayet davası da şu şekildeydi:

Tarsus Kasabası sakinlerinden maktul Meryem'in mirasçılarıyla katili Ali'nin yapılan mahkemelerinin Meclis-i Vala'ya gönderilen meclis mazbatası ile ilamında yazılanlara göre, Ali, zevcesi Meryem'i, Antakyalı Ali ile zina eylediğinden dolayı öldürdüğünü kendi isteğiyle ikrar etmesiyle hakkında kısas cezası uygun görülmüş ancak Meryem'in mirasçıları, Ali'ye kısas cezasının uygulanmasını istemeyip onu bu

32 BOA. A.}MKT.MVL. 142/69 (H. 10 N 1278 /M. 11 Mart 1862).

33 İslam ceza hukukunda şahsın haklarına karşı işlenen suçların cezası "kısas" ve "diyet"tir. Kasten yaralama, sakat bırakma ve öldürme olaylarında suçlunun işlediği fiile denk bir ceza ile cezalandırılmasına kısas denir. Kısas, cana karşı ve uzva karşı kısas olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kısas için gerekli şartlar oluşmamışsa veya oluşmakla birlikte kısıstan vazgeçilmişse o vakit diyete hükmedilir. Kısasa tâbi suçlar şikayete bağlıdır, bu nedenle kısas isteme hakkına sahip olanlardan biri dahi vazgeçerse suçluya kısas uygulanmaz. TDV İslam Ansiklopedisi, Ali Bardakoğlu, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993, "Ceza" maddesi, s.473; İlhan Akbulut, "İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52/1 (2003), s.170; Nevin Ünal Özkorkut, "İslam Ceza Hukukunda Kadın", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 56/2 (2007), s.84.

34 BOA. A.}MKT.MVL. 62/25 (H. 29 C 1269 / M.9 Nisan 1853).

cezadan affetmişlerdi. Kısastan affedildiği için bu ceza uygulanmayacağı fetvahane tarafından bildirilmesi üzerine kanunen Ali'nin hapis tarihinden itibaren Dershane-yi Amire'de beş sene müddetle küreğe konularak ceza müddetinin bitimiyle tahliye edilip memleketine gönderilmesi uygun görülmüştür.³⁵ Şer'ın hükmü verilen kısas cezasından mirasçılarının affi üzerine kurtulan Ali, ceza kanununun hükmü olan beş yıl kürek cezasından kurtulamamıştır.

Geniş bir coğrafyaya hükmeden Osmanlı Devleti'nde vukua gelen çeşitli zina vakalarını incelediğimizde farklı din, dil ve kültürlere sahip olan Osmanlı toplumunda söz konusu aile namusu olduğunda tepkiler cinayette varacak kadar sert olmuştur. Bolu, Menteşe, Sivas ve Antakya gibi birbirinden uzak sancaklarda vukua gelen bu cinayetleri, günümüz tabiriyle namus cinayetleri olarak adlandırmak yanlış olmasa gerek. Mahkemeye çıkarılan mahkumların ifadelerine bakıldığında ise, kardeşleri, anneleri veya eşlerini zina eylerken görmeleri nefislerine ağır geldiği için cinayet işlediklerini söylemişlerdir. Nispeten diğer davalardan farklılık arz eden bir zina vakasında ise kadının oğlu, annesini bir zimmiyle yakaladığında onu ve suç ortağını öldürmüş ve hapse konulmuştu. Vaka şu şekilde vukua gelmişti:

Maraş'a tabi Andırın Nahiyesi'nin Kapakeş karyesi sakinlerinden Mola Mehmet'in zevcesi Emine hatun, Serkiz isimli bir zimmi ile zina ederken on yedi yaşındaki oğlu İsmail onları görüp babası Mehmet ve dayısı Osman'a haber vermesi üzerine üçü birlikte haneye vardıklarında İsmail, tüfek kurşunuyla evvela validesini sonra zimmiyi yaralayıp öldürmüştü. İstihbaratın alınması üzerine İsmail, babası ve dayısı meclis-i şer'i şerife çağırılarak İsmail sorguya çekilmişti. İsmail, validesi ile zimmiyi zina ederken gördüğünde bu durum nefisine ağır geldiğinden dayısı ve babasıyla birlikte olduğu halde onları tek başına öldürdüğünü sorguda itiraf etmişti. Babası dahi oğlunun itirafını tasdik eylemişti. Zimmi Serkiz'in karyede akrabaları olmasına rağmen hiç kimse davaya gelmemişti ve hakkında hüküm verilene kadar İsmail, hapishaneye konulmuştu. Ayrıca fetvahaneden Meclis-i Vala'ya gönderilen ilamda, İsmail onları zina ederken mi öldürdü yoksa zina sonrasında mı öldürdü hususu tespit edilemediğinden İsmail bu suçu işlediğini kabul etmiş olsa da fetvahanedeki kayıтта bu hadisenin daha açık bir şekilde izah edilmesi gerekiyordu. İlaveten zimminin ailesinden henüz dava ile ilgili bir adım gelmediğinden onların meclis-i şer'i şerife çağırılarak davanın görülmesi ve İsmail'in bu suçu nasıl ne şekilde işlediği daha açık bir şekilde izah edilerek hakkında verilen hükmün ilam ve mazbatasıyla Meclis-i Vala'ya bildirilmesi istenmiştir.³⁶ Meselenin yeniden tahkik edilerek bildirilmesi istenmişti. Bir müddet sonra İsmail hapishanede ishal hastalığına yakalanmış ve düzelene kadar başka bir yere götürülmesi talep edilmişti. Dayısının kefaletiyle İsmail, Memur İbrahim'in gözetiminde Ali Efendi'nin hanesine çıkarılmış ancak dört gün sonra vefat etmişti. İsmail'in vefatıyla davanın bu şekilde neticlendiği hükümete bildirilmişti.³⁷

Osmanlı'da kişi hakkında kanunen uygun görülen cezanın icrası için mahkemesinin

35 BOA., A.}MKT.MVL. 66/55 (H.14 S 1270 / M. 16 Kasım 1853).

36 BOA., A.}MKT.MVL. 1/76 (H. 23 L 1261 / M. 25 Ekim 1845).

37 BOA., Sadaret Mektubi Kalemî (A.}MKT.) 37/64 (H. 13 Ra 1262 / M.11 Mart 1846).

yapılması gerekirdi ve bu müddet zarfında bu kimse hapse konulurdu. Ancak bu dava yeniden görülmeden ve etraflıca tahkikat yapılmadan İsmail'in ölümü nedeniyle kapatılmıştır. Bu vakayla ilgili göz önünde bulundurulması gereken birkaç önemli husus var; olay mahalline hem İsmail hem de babası ve dayısı gitmiş ve zinayı görmüş olmalarına rağmen sorguda İsmail, zimmiyi ve annesini sadece kendisinin öldürdüğünü ikrar etmiştir. İkrarı üzerine İsmail hapse konulmuş, dayı ve babaya herhangi bir ceza verilmeyerek gitmelerine müsaade edilmiştir. Ancak İsmail'in suçu işlediğine dair kendi ikrarı dışında bir kanıt bulunmaması akla baba veya dayı tarafından cinayetin işlenip İsmail'e yüklendiği ihtimalini getirmektedir. İsmail'in genç bedeni hapisane şartlarına dayanamamış ve nihayetinde dava ölümüyle sonuçlanmıştı. Bu vakaya istinaden 1909 tarihli bir fetvaya bakıldığında Osmanlı'da çocuk eğer annesini zina eylerken görür ve öldürürse ceza uygulanmayacağı ifade edilmiştir.

“Sual: Bir çocuk bir adamı anasıyla zina ederken gördüğünde onu öldürürse çocuğa bir şey yapmak lazım olur mu?”

Cevap: Olmaz.

Ya bu surette zinayı inkar ederlerse sadece çocuğun suçlamasıyla tasdik olunur mu?

Cevap: Olunur.”³⁸

Osmanlı'da başka bir anne-oğul cinayet davasında, yukarıdaki fetvanın bu hükmü geçerli olmuş annesini öldüren oğul, hem mirastan mahrum edilmemiş hem de annesini öldürdüğü halde ceza almamıştı. Ferhan karyesi sakinlerinden olan maktul Paşako hatun, kardeşi Fatma ile katil Tahir'in yapılan mahkemelerine dair Meclis-i Vala'ya gönderilen mazbata ile şer'i ilama göre, katil Tahir, validesi Paşako hatunu Bekçi Şemseddin ile zina eylerken gördüğü için validesini döverek öldürdüğünü mahkemede ikrar etmişti. Bu vakadan dolayı Tahir'in validesinin mirasından mahrum olmayacağı fetvahane tarafından beyan edilmiş ve ayrıca Tahir hakkında şer'î bir ceza gerekmeyeceği gibi kanunen de bir ceza verilmeyeceği belirtilmişti.³⁹ Tahir, şer'î mirastan da mahrum edilmeyerek böylelikle Osmanlı'da bir dava daha erkeğin lehine neticelendirilmiştir.

Osmanlı'da zina vakalarında işlenen cinayetlerin birçoğu koca tarafından gerçekleştirilmiştir. Genellikle kendi hanesinde karısını, yabancı bir erkekle zina cürmünü işlerken gören erkek, hem karısını hem de suç ortağını yanında varsa bir aletle yoksa olay mahallinde bulunan sert bir cisimle öldürmeye çalışmıştır. İslam ceza hukukunda hadd suçlarından olan zinanın tespitindeki zorluk, Hanefi mezhebinin görüşlerini esas alan Osmanlı şer'i mahkemelerinde zina suçuyla dava edilenlerin cezalandırılmasını güçleştirmekteydi. Zinanın tespiti için dört erkek şahit mahkemede hakim karşısında şahitlik etmeli ve aralarında ihtilafa düşmemeliler, zina suçunu işleyen kadın ve erkek dört ikrarı (itiraf) ayrı ayrı meclislerde hakim

38 BOA., Y.EE.. 37/99, (H. 06 R 1327 / M. 27 Nisan 1909).

39 BOA. A.}MKT.MVL. 104/8 (H. 14 Ca 1275 / M. 20 Aralık 1858).

önünde yapmalıdır. Eğer bu şartlar sağlanmaz şüphe, ikrar ve şahitlikten dönme durumları söz konusu olursa zina cezası düşer.⁴⁰ Bu nedenlerden dolayı Osmanlı toplumunda erkekler, mahkeme kapılarında adaletin sağlanmasını beklemeyip namuslarına hanel geldiği düşüncesiyle cezayı kendileri tesis etmiştir. Bu hakkı onlara tanıyanda yine şer'i hukuktu. Osmanlı'da zina vakalarında işlenen cinayetlerin birçoğunda fetvahane, karısını bir erkekle zina ederken bizzat gözleriyle görüp onları öldüren kocaya şer'en bir ceza vermemiştir. 1848 senesinde Meclis-i Vala'ya intikal etmiş bir cinayet davası, bu görüşü desteklemektedir.

Bilecik'in Seferihisar bölgesinden Berberođlu Ali'nin öldürülmesiyle ilgili gerekli tahkikat yapıldıktan sonra Bilecik Meclis mazbatasıyla naibin ilamı Meclis-i Vala'ya takdim edilmişti. Ali'nin babası, karye ahalisinden Koca Ali'nin büyük bir bıçakla oğlunu öldürdüğünü söyleyerek davacı olmuştu. Yapılan mahkemede Koca Ali, hanesinde zevcesi Fatma ile Ali'yi zina ederken görmüş olduğundan her ikisini bıçakla yaraladığını ancak zevcesini yarası ağır değilken berber oğlu Ali'nin yarası ağır olduğundan yedi gün sonra vefat ettiğini ifadesinde ikrar etmişti. Koca Ali, zevcesi Fatma ile Ali'nin zina eylediğini kendi gözleriyle gördükten sonra onları yaraladığına dair yemin vermiş olduğundan fetvahane, Ali'ye şer'en bir ceza gerekmediği hükmünü vermiştir. Aynı şekilde kanunen de bir ceza verilmeyeceği ifade edilerek Koca Ali'nin tahliyesine karar verilmişti. Ayrıca Meclis-i Vala, Koca Ali'nin tahliyesine dair bir emirnamenin Bilecik Kaymakamına gönderilmesini istemiştir.⁴¹ 1848 senesinde Meclis-i Vala'ya intikal eden başka bir cinayet davasına da aynı hüküm uygulanmıştır. Vaka şu şekilde cereyan etmişti: Dimetoka Kazasında bulunan göçebe yürüklerden İnci oğlu Mehmet zevcesi Hanife Hatun'u Mehmet Ali isimli bir şahısla zina eylerken gördüğünde bu duruma tahammül edemeyip zevcesini öldürmüştü. Mehmet, mahkemeye çıkarılmış ancak bazı eksikliklerden dolayı Meclis-i Vala mahkemesinin yeniden görülmesini istemiştir. Gelen emir üzerine taraflar meclis-i şeri şerife tekrar çağırılmış ve yeniden dava görülmüştü. Mehmet, zevcesinin zina eylediğine bizzat şahit olduğundan buna tahammül edemeyip onu öldürdüğünü yeminle ikrar ederek, önceki ifadesine sadık kalmıştı. Bu yüzden Mehmet'e bir ceza gerekmeyeceği ve zaten hakkında verilecek nihai karara kadar hapisshanede kaldığı, fetvahane tarafından meclis-i Vala'ya bildirilmişti. Meclis-i Vala, aynı şekilde kanunen de ceza verilmeyeceğini belirterek Mehmet'in tahliyesine karar vermiştir.⁴²

İki ayrı cinayet davasında ise iki koca, zevcelerini zina halinde gördükleri adamları öldürerek hapse konulmuşlardı. Gözleriyle zinaya tanıklık ettiklerinden haklarında ceza icra olunmayarak tahliyelerine karar verilmişti. Birinci dava: Canik Sancağı Alaçam Kazası sakinlerinden maktul Hüseyin'in ailesi ile katil Hacı Osman'ın yapılan mahkemelerine dair Meclis-i Vala'ya gönderilen mazbata ve ilama göre Hacı Osman, maktul Hüseyin'i hanesinde zevcesiyle zina ederken gördüğü zaman

40 Mutaf, "Teorik ve Pratik Olarak Osmanlı'da Recm Cezası: Bazı Batı Anadolu Şehirlerindeki Uygulamalar", s. 577; İbrahim Çalışkan, "İslam Hukukunda Zina Suçunun Mahiyeti ve Cezası", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXXIII, s.79-90; Hasanov, "İslam Hukuku İle Karşılaştırılmalı Olarak Yahudi Hukukunda Zina ve Benzeri Cinsel Suçlar", s.136.

41 BOA. A.}MKT.MVL. 8/35, (H. 21 R 1264 / M. 27 Mart 1848).

42 BOA. A.}MKT.MVL. 7/11, (H. 28 Ra 1264 / M. 04 Mart 1848).

hemen yatağın bacağıyla onu öldürdüğünü ikrar etmişti. İfadesinin doğruluğuna dair yemin vermesi üzerine kendisine bir ceza gerekmeyeceği fetvahaneden beyan kılınmıştı. Şer'ın bir ceza gerekmediği gibi kanunen de bir şey gerekmeyeceği için Hacı Osman'ın tahliyesine karar verilmişti.⁴³ Diğer dava: Meclis-i Vala'ya gönderilen Sivas Meclisinin bir kıta mazbatasıyla naibinin ilamına göre Sivas Eyaletine bağı Kızılöz karyesi sakinlerinden olan maktul Abdülkadir'in mirasçıları ile katil Ali'nin mahkemeleri yapılmıştı. Abdülkadir Ali'nin zevcesiyle zina ederken, Ali üzerlerine varıp çakı bıçağı ile Abdülkadir'i boynundan ve başından yaralamış, yarasının ağır olması nedeniyle vefat ettiği tespit edilmişti. Ali'nin mahkemede yeminiyle de bu husus tasdik edilmişti. Bu yüzden Ali'ye şer'ın bir ceza gerekmeyeceği gibi kanunen dahi bir hüküm tertip edilmeyeceğinden tahliyesine karar verilmiştir.⁴⁴

Yukarıdaki dört davada da fetvahane, kocalara şer'ın bir ceza gerekmediğini ilamla nihai karar için Meclis-i Vala'ya bildirmiş, aynı şekilde kanunen de bir ceza verilmeyeceği Meclis-i Vala tarafından ilgili yerlere iletilmişti. Bir diğer ifadeyle Meclis-i Vala, fetvahaneden gelen kararları uygun bularak tahliyelerine karar vermiştir. Ancak bir cinayet davasında diğerlerinden farklı olarak Meclis-i Vala, fetvahanenin kararını uygun bulmayarak suçlunun cezalandırılmasını istemişti.

Bihke Sancağı ahalisinden Recep Çavuş'un mahkemesine dair Meclis-i Vala'ya nihai karar için gönderilen Bihke Meclis mazbatası ve iki kıta ilam-1 şer'i de yazılanlara göre, Recep, hanesinde zevcesi Fatma ile Ali Ağa'nın zina eylediğini görmesiyle tahammül edemeyip ikisini birden tabanca kurşunuyla yaralamıştı. Ancak ağır yaralanan zevcesi ölmüştü. Recep itirafının doğruluğuna dair gerekli yemini ettiğinden hakkında şer'ın bir ceza gerekmeyeceği fetvahane tarafından beyan olunmuş ve Recep'in kanunen de mazur olmasından dolayı tahliye edilmesi talep edilmişti. Ancak ceza kanunun yüz doksanıncı maddesi hükmüne tevfikeyen ceza alması icap ederken kendisinin cezadan muaf tutularak tahliye edilmesi kanuna aykırı görüldüğünden mahpus tarihinden itibaren Recep'in üç ay müddetle hapis olunarak beş sene içinde zaptiye nezareti altına alınması uygun olacağı belirtilmişti. Fetvahanenin ve meclisin bu kararını uygun bulmayan Meclis-i Vala, kanuna aykırı hal ve hareketten sakınarak verilecek kararın kanun hükmüne uygun olmasına dikkat edilmesi gerektiğini de bildirmiştir.⁴⁵

Bir cinayet davasında ise nefsi müdafaa söz konusu olduğu için kocaya hem şer'ın hem kanunen bir ceza gerekmeyeceği belirtilerek tahliyesine karar verilmişti. İzmir Sancağı dahilinde Gölpazarı Kazasına tabi Tozaklı karyesi sakinlerinden maktul İbrahim, babası Hasan ve katil Osman'ın icra olunan mahkemeyi şer'ilerine dair Meclis-i Vala'ya gönderilen mazbata ve şeri ilamda yazılanlara göre, maktul İbrahim, katil Osman'ın hanesinde zevcesiyle zina eylerken Osman üzerlerine gelmesiyle İbrahim yanında bulunan tabancayla ateş etmeye çalışmışsa da olmamış bunun üzerine hemen yatağın bacağıyla Osman'ın üzerine hücum etmesiyle Osman nefsi müdafaa için tüfikle İbrahim'i öldürmüştü. Osman'ın ikrarı ve tahkikatla olayın bu şekilde gerçekleştiği anlaşıldığından katil Osman'a şer'ın bir ceza gerekmeyeceği

43 BOA. A.}MKT.MVL. 66/79 (H. 28 S 1270 / M. 30 Kasım 1853).

44 BOA. A.}MKT.MVL. 49/84 (H. 17 R 1268 / M. 09 Şubat 1852).

45 BOA., A.}MKT.MVL. 127/31 (H. 26 L 1277 / M. 07 Mayıs 1861).

fetvahaneden bildirilmişti. Ceza kanunun yüz seksen altıncı maddesinde dahi nefsi müdafaa ve muhafaza için vuku bulan yaralama ve öldürme fillerinden kişinin muaf tutulması yazılı olduğundan Osman'ın şu fiil ve hareketi dahi bu yolda vuku bulmasına nazaran hakkında kanunen bir ceza gerekmediğinden mahkum hapisteyse derhal salıverilmesi uygun görülmüş, Meclis-i Vala bu hükmün hemen uygulanması için gerekli yerlere yazı göndermiştir.⁴⁶

Mahkemelere intikal etmiş Zina vakalarında işlenen cinayet davalarında çoğu zaman çıkan karar cinayeti işleyen erkeğin lehine olmasına karşın bazen kişi korkuya kapılarak firar edebilmekteydi. Firari Mehmet'in vakasını buna örnek verebiliriz. Opar nahiyesinde Dobriçan karyeli Mehmet, zevcesini öldürdüğü için cinayete suçlanmaktaydı. Mehmet'in zevcesinin, Tahir denilen kişiyle ilişkisi vardı ve bir gün Mehmet, hanesine geldiğinde uygunsuz bir halde zevcesini ve Tahir'i görünce elindeki baltayla Tahir'i boğazından zevcesini ise sol kulağının üst tarafından başının yarısına kadar keserek ikisini öldürmüştü ve firar etmişti. Vaka, karye muhtarı, ihtiyar heyeti ve bekçisi ile maktul Tahir'in validesinin ifade evrakından anlaşılmalı ve Opar Müdürlüğünün vakayı hükümete bildirilmesi üzerine derhal firari olan Mehmet'in yakalanması emri verilmiştir.⁴⁷

Yukarıda incelediğimiz zina vakaların tümünde erkek, cezayı kendi tesis etmeye çalışmış, zina eyledi gerekçesiyle akrabası olan kadını ve suç ortağını veya her ikisini öldürmüştür. Ancak bu vakalara bakılarak Osmanlı toplumunda her fert kendi adaletini sağlıyor denilemez. Şikayet ederek adaletin tesisini mahkemeye bırakanlarda vardı. İslam Bey de bu gerekçeyle Sadarete şikayet dilekçesi takdim etmiş biriydi. Dilekçede Eşi Bedriye'nin Telgraf müdürü Şevket Efendi ile zina ettiğini ifade edip hukukunun muhafazası ve adaletin sağlanması için gerekenin yapılmasını istirham eylemiştir. Gelen şikayet üzerine Suriye Vilayeti'nden meselenin tahkik edilmesi istenmiştir.⁴⁸ Benzer bir diğer dava: Harput Eyaleti dahilinde olan Kemah Kazası karyelerinden birinde yaşayan Fatma ile İbrahim haklarında açılan zina davasından dolayı Harput Meclisinde sorguya çekilmişlerdi. Ancak sorguda suç hakkaniyetle tespit edilemediğinden haklarında yeniden dava görülmesi Fatma'nın babası Mustafa Ağa tarafından arzuhalle istirham eylemişti. Arzuhal üzerine hükümet, bu hususta gereğinin yapılmasını Harput Vilayetinden istemiştir.⁴⁹

Sonuç

19. yüzyılda Tanzimat'la birlikte mahkemelere intikal eden davalar daha titizlikle ele alınmış, ahaliden gelecek en küçük şikayete bile mahal bırakmadan dava ile ilgili gerekli tahkikat ve tetkikat etraflıca yapılmıştır. Taşrada mahkeme görevi gören meclisler, ırza geçme suçlarına ait ilam ve mazbataları kanun gereği, zorunlu olarak ve gerektiğinde bir daha görüşülmek üzere Meclis-i Vala'ya gönderirlerdi. Meclis-i Vala tarafından verilen karar, Meclisi-i Umimi'de ele alındıktan sonra padişaha arz

46 BOA., A.}MKT.MVL. 123/100 (H. 25 C 1277 / M. 08 Ocak 1861).

47 BOA., Rumeli Müfettişliği Tasnifi, Manastır Evrakı (TFR.I..MN..) 117-11675 (H. 17 M 1325 / M. 02 Mart 1907).

48 BOA., Dahiliye Mektubi Kalemi, (DH.MKT.) 2604/125 (H. 29. Ra 1322 / M. 13 Haziran 1904).

49 BOA., A.}MKT.UM.. 144/16 (H. 12 Muharrem 1270 / M. 15 Ekim 1853).

edilir, padişah tarafından onaylandıktan sonra uygulanırdı. Padişahın onayından sonra Meclis'te alınan nihai karar, cezanın infazı için vilayet/sancak yönetimine gönderilirdi. Tanzimat dönemi her alanda olduğu gibi yargı ve yasa alanında da yenilik getirmişse de diğer taraftan eskinin yargı sistemi olan şer'i mahkemelerin görevlerini idame ettirmesi davalarda alınan kararların farklı olmasına yol açmıştır.

İslam ceza hukukunda zina suçu için öngörülen hadd cezaları, evliyse recm, bekarsa yüz sopa vurulması ve sürgündür. Hadd suçu kesin bir şekilde sabit olunca belirli cezanın verilmesi gerekir, eğer şüphe, ikrar ve şahitlikten dönme gibi durumlardan biri söz konusu olursa zina cezası düşer. İslam ceza hukuku, zina suçunun tespitini böyle zorlaştırarak aslında bir bakıma ceza hususunda sorumluluğu kadının ailesine bırakmıştır. Osmanlı toplumunda aile namusu, kadının iffetli oluşu diğer bir ifadeyle kadının davranışlarıyla ilişkilendirilmekte ve erkeğe, aile namusuna halel getiren kadını öldürme yetkisi vermekteydi. Osmanlı'da İslam hukukunu esas alan şer'i mahkemeler, iki kişiyi zina eylediler diye öldüren bir kimseye (kadının akrabası) hiçbir ceza vermeden tahliyesine hüküm verebilmekteydi. Ancak gözüyle duruma şahit olma gibi bazı şartların sağlanması gerekirdi. Günümüz modern hukuku ve yargı sistemiyle bağdaşmayan bu şer'i hükümler, bir noktada insanlara devletin mahkemelerine başvurmadan kendi adaletlerini tesis etme hakkını tanımaktaydı. Namusumu, şerefimi, nesebimi korudum diyerek zina işleyen ve işlediği iddia edilen kızını, kardeşini, annesini, karısını ve onların suç ortağını öldüren birinin bir ceza almadan tahliye edilmesi, Osmanlı toplumunda namus cinayetlerini meşru kılmaktaydı. İncelediğimiz altmışa yakın zina vakasında namus kavramı tamamen kadına yüklenmiş, kadının akrabaları tarafından cinayetler işlenmiştir. Bir erkeğin karısı veya akrabaları, *sen zina eyledin namusumuza halel getirdin*, diye erkeği öldürmeye kalkışmamıştır. Osmanlı'da bazı davalarda kadının zina eylediği ispat edilmediği halde onu öldüren akrabalarına verilen ceza, en fazla beş yıl kürek cezası olmuştur. Dönemin şartlarına göre ağır bir ceza kabul edilse de masum birinin öldürülmesine karşılık hafif kalmaktadır.

Kaynakça

- Akbulut, İlhan. "İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 52/1 (2003): 167-181.
- Akgündüz, Ahmet. "Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer'i Tahlili". *İslami Araştırmalar Dergisi*. 12/1 (1999): 1-16.
- Akman, Mehmet. "Osmanlı Ceza Hukuku Çalışmaları Üzerine Bir İcmal", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 3/5 (2005): 489-512.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Bab-ı Ali Sadaret Dairesi Kalemleri, Sadaret Mektubi Mühimme Kalemi (A.}MKT.MHM.): 308/25 (H. 01 Ra 1281 / M. 4 Ağustos 1864).
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Dahiliye Mektubi Kalemi, (DH.MKT.) 2604/125 (H. 29. Ra 1322 / M. 13 Haziran 1904).
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Dahiliye Nezareti İdare-i Umûmiye Belgeleri (DH.İ.UM.): 84/28, (H. 18 B 1333 / M. 01 Haziran 1915).

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Meclis-i Vala Riyaseti Belgeleri, (MVL.): 68/55, (H. 01 Ş 1262 /M. 25 Temmuz 1846); 199/44 (H. 27 Ş 1266 / M. 08 Temmuz 1850).
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). MŞH. FTV. 1/186.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Rumeli Müfettişliği Tasnifi, Manastır Evrakı (TFR.I..MN.):117-11675 (H. 17 M 1325 / M. 02 Mart 1907).
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Sadaret Mektubi Kalemî (A.}MKT.): 37/64 (H. 13 Ra 1262 / M.11 Mart 1846); 140/62 (H. 17 Ş 1264 / M. 19 Temmuz 1848).
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Sadaret Mektubi Kalemî Meclis-i Vâlâ (A.}MKT. MVL.): 80/83 (H. 21 Za 1272 / M. 24 Temmuz 1856); 2/94, (H. 19 L 1262 / M. 10 Ekim 1846); 142/69 (H. 10 N 1278 /M. 11 Mart 1862); 62/25 (H. 29 C 1269 / M.9 Nisan 1853); 66/55 (H.14 S 1270 / M. 16 Kasım 1853); 1/76 (H. 23 L 1261 / M. 25 Ekim 1845); 104/8 (H. 14 Ca 1275 / M. 20 Aralık 1858); /35, (H. 21 R 1264 / M. 27 Mart 1848); 7/11, (H. 28 Ra 1264 / M. 04 Mart 1848); 66/79 (H. 28 S 1270 / M. 30 Kasım 1853); 49/84 (H. 17 R 1268 /M. 9 Şubat 1852); 127/31 (H. 26 L 1277 / M. 07 Mayıs 1861); 123/100 (H. 25 C 1277 / M. 08 Ocak 1861).
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Sadaret Mektubi Kalemî Umum Vilayet (A.}MKT.UM.): 245/60 (H. 21 Za 1272 / M. 24 Temmuz 1856); 259/88 (H. 07 Ra 1273 / M. 5 Kasım 1856); 490/25 (H. 03 S 1278 / M. 10 Ağustos 1861); 144/16 (H. 12 Muharrem 1270 / M. 15 Ekim 1853).
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Yıldız Esas Evrakı (Y.EE): 134/43 (H. 05 M 1317/ M. 16 Mayıs 1899); 37/99, (H. 06 R1327 / M. 27 Nisan 1909).
- Boynukalın, Mehmet. “İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası”. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 1995.
- Candan, Rabia Beyza. “1840 Tarihli Kanunname-i Hümayunu İncelemesi”. *AndHD*. 1/1 (2015): 63-81.
- Çalışkan, İbrahim. “İslam Hukukunda Zina Suçunun Mahiyeti ve Cezası”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. XXXIII, 61-100.
- Ekinci, Ekrem Buğra. *İslam Hukuku Umumi ve Hususi Hükümler*. İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2016.
- Hasanov, Eldar. “İslam Hukuku ile Karşılaştırılmalı Olarak Yahudi Hukukunda Zina ve Benzeri Cinsel Suçlar”. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007.
- Madeline, Zilfi C. *Osmanlı İmparatorluğunda Kölelik ve Kadınlar*. Çev., Ebru Kılıç. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2018.
- Menekşe, Ömer. “Osmanlı’da Zina Cezası Olarak Recm”. *Marife Dergisi*. 3/2 (2003): 7-18.
- Mutaf, Abdulmecit. “Teorik ve Pratik Olarak Osmanlı’da Recm Cezası: Bazı Batı Anadolu Şehirlerindeki Uygulamalar”. *Turkish Studies*. 3/4 (2008): 573-597.
- Osmanağaoğlu, Cihan. “Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Zina Suçu ve Cezası”. *İÜHFM Dergisi*. LXVI/1 (2008): 109-178.
- Özkorkut, Nevin Ünal. “İslam Ceza Hukukunda Kadın”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 56/2 (2007): 83-95.
- TDV İslam Ansiklopedisi. Ali Bardakoğlu. 7 cilt. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı

- Yayınları, 1993.
- TDV İslam Ansiklopedisi. Eldar Hasanov. 44 cilt. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.
- TDV İslam Ansiklopedisi. Mehmet Akif Aydın. 7 cilt. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- Temiz, Yağmur. “İslam Hukukundan Günümüze Zina”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 5/2 (2014): 489-514.
- Türkler Ansiklopedisi. İsmail Acar. 10 cilt. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Üçok, Coşkun. “Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 3/1 (1946): 125-146.
- Yerlikaya, Ünal. “Hukuk-Değer İlişkisi Açısından İslam Ceza Hukuku Normları”. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2012.

Adultery in Ottoman Society in 19th Century: An Evaluation on the Commit Murders on Some Adultery Events

FEHMİNAZ ÇABUK

Abstract: *Adultery, which has been described as an ugly, haram, sin and immoral act in the eyes of societies, has been punished in various ways throughout the history. Penalties for adultery crimes vary according to the law of societies and morality of societies. Some societies have only condemned these adulterous, while others have punished them with the greatest punishment that can be given. In the Ottoman Empire, the crime of adultery, which is described as an action against the public morality, has been punished in accordance with the provisions of şer'i and örfi laws. With the new criminal law in the 19th century, the penalties imposed on adultery were relatively changed. However, the implementation of religious provisions was continued due to the fact that şer'i courts continued their duties. In addition, "the woman who committed adultery and evil must have been killed related" this fetva applied. to the relatives who saw the woman and his accomplice in adultery and killed him, şer'i law and code don't punishment. Therefore, today's murders, called honor killings, have become happened in the Ottoman Empire, which dominated a wide geography.*

Keywords: *Ottoman, Adultery, Punishment, Murder, Şer'i Law.*